

Kongeriget Norges gamle frygtelige Løve er vaagnet

Taler

Peter Thams Buschmann

Dato

25 mars 1814

Sted

Hareids Anner-Kirke, Hareid

Omstendigheter

Tale ved avleggelsen av eden til Norges selvstendighet

1 Elskede Menighed!

Den Planet vi kalde vor Jord, henrunden i Alverdens store Rum blandt sine Liige: de større og mindre Kloder, hvis grændseløse Mangfoldighed ikkun den
5 Alvidendes Øie formaaer at overskue og ved Tal bestemme. Den omveltes, og der bliver Dag og Nat: den farer tillige forbi paa sin Vei, og der bliver Vaar og Høst, Sommer og Vinter; den og al Himmelens hær blive inden de afmaalte Baner, og Allverdens Skjønhed og Orden vedbliver. Den tænkende Skabning maa taus og ærefryktsfuld tilbede den Almagt og Viisdom, som skapte,
10 opholder og styrer Verdens umaalelige Bygning. --

Men fæster, du Dødelige! din Opmærksomhed paa de mangfoldige Skabninger, som denne vaar Jord paa sine Overflade ombærer i Verdens store Rum; paa de mange Afvexlinger, som blandt sisse Tid efter anden foregaar blandt dens
15 mange Millioner Mennesker; du haver ikke mindre Aarsag her at beundre og tilbede. Her ere Aarsager og Virkninger paa den Besynderligste Maade forbundne, forbunde saaledes at ingen menneskelig Forstand kan forud beregne og bestemme dem. De i Menneskers Øine ubetydeligste Tilfælde frembringe ofte de største, utænkte og vidtudstrakte Virkninger. Menneskers Tanker,
20 Lidenskaber, Ønsker og Kræfter ere i en stedsevarende Virksomhed, løbe idelig i Strid med hinanden; den Ene arbeider paa at nedbryde hvad den Anden vil opbygge. --

Saaledes handler Menneske mod Menneske, Folk mod Folk. Ingen af dem seer
25 forud hvad som skjee vil, de fatter en Tanke, en Beslutning, Egenkiærligheden forleder at hænge ved den, det ofte Skuffende Haab styrker at vedblive den,

Udfaldet oversteg undertiden Menneskers Haab og Forventning, men ligesaa ofte ønskede Mennesket ved Enden at kunne gjentage Begyndelsen, for, efter sin Meening at kunne handle rigtigere. Heraf Trætte og Strid, Krig og Kamp
30 mellem Mennesker og Stater. Saa fra Verdens Begyndelse, saa formodentlig til dens Ende. --

Hva var nu for Mennesket naturligere at formode, end at Menneskeslægten saaledes maatte nedbryde sig selv, og denne Klode blive os i den egentligste
35 Forstand: en Jammerdal; og dog see vi, at i det vor Klode ruller hen i uforstyrret Bane i Verdensrummet uden at støde an, den da fra Tid til Tid, fra Aartusinde til Aartusinde, fra Begyndelsen indtil nu, og indtil dens Ende har og vil bære talløse lykkelige Mennesker og Slægter. Hvo maa ikke her Erkiende og tilbede Almagts skjulte Faderhaand, som ei alene styrer Alverdens Millioner Kloder i
40 det grædseløse Rum, men ogsaa de frie Væseners Handlinger saaledes, at uagtet tilsyneladende Uorden og Forvirring, dog Orden, Skjønhed og Pragt bliver ved, og Menneskeslægten ikke ophører, men formeres, og stedse bliver ved at gaae frem til Fuldkommenhed og Lyksalighed.

45 Saaledes forholder det sig og med den Dag og den Begivenhed, som nu samler oss her i et helligt og høitideligt Øiemeed. Hvo av os kunde for en Tid siden tænke dem, men de ere dog fødte ind i Kjæden af den senere Alders Begivenheder.

50 Allerede for 40 Aar siden, gav Frankrigs Monark en av de største Anledninger til de siden i Europa indtrufne rædselsfulde Optrin. I Krigen med England oppustede denne Monark i de af England haardt truffede Engelske Provindser i Amerika Aand til Opstand, og for at Svække sin Fiendes Styrke, understøttede dem til at afkaste det Engelske haarde Aag og oprette en Friestat, som endnu
55 blomstrer. Her lærte de franske Krigsmænd at faae Smag på Friheds Grundsætninger hvilke siden under Freden og under ugunstig indvortes Forfatning i Forbindelse med tiltagende Religions Spotterie og Foragt, omsider, for Tre og Tyve Aar siden, udbrød i fuldeste Vanvittighed og Raserie. Man afsatte og henrettede Kongen og den Kongelige Familie.

60 Ei alene Ytring af, men endog blot Mistanke om sundere Mening end den der da hærskende, var Livs Fortabelse. Der feilede heller ikke at jo ogsaa lidenskabelig Partiskhed bragte mange uskyldige Offere til Retterstederne. I Tusindetal henrettedes Mennesker, og Frankrigs Grund rygede allevegne af

Fransk Borgerblod.

Man forbød at erkiende og troe en Gud, og gjorde saaledes hvad man kunde, til at støde ogsaa Verdens Herre fra Thronen; og hans aabenbarede Love, den
70 hellige Skrift, blev i høitidelig Procession bragt til Graven. Oplysningens, Frihedens og Lighedens hellige Navne bleve mistydede og i høieste Maade tagne forfængelig.

I det man taledes meest om at hævde Menneskers Rettigheder, blev ingen
75 Rettighed mere hellig, og blot Ret og Uret syntes at blive liige. Dette Fornufts og Friheds Raserie udbredede sig som en giftig Pestsmitte over hele Europa: Fyrster troede sig ikke sikre paa deres Thorner, og selv i vort Norden bleve mange svimlede og berusede af Oplysningens og Frihedens skønne Navne.

80 Frankrig skulde maaskee ved indbyrdes Mord blevet øde for Mennesker, dersom ikke Krig med udvortes Fiender, som paa den Tid var et sandt velgjørende Gode for Frankrig, havde noget adspredet de vanvittige Griller.

I disse, baade for Frankrig og Menneskeheden velgjørende Kampe, fremstod en
85 Mand af overordentlig Talent, en Sjeldenhed, som Seculer ikke formaaer at frembringe, en Helt blandt Heltene, jeg mener Frankriges store Napoleon, hvilken, om han ikke i alle Henseender kan fremstilles som Dydsmønster, dog fortjener at kaldes stor fremfor de fleste, som blandt de Dødelige i Verdens Aarbøger kaldes Store. Hans Skjæbne blive hvordan den vil, den blive mod
90 Enden sig selv saa ulig, som nogen Dødeliges var, igjennem mange mange Aarhundreder vil han være et Beviis paa hvorledes Gud i Nødens Tid veed at skabe den lidende Menneskehed Hjelpere selv blandt de Dødelige, og med hvor høi Kraft han kan begave de Menneskers Sjele, som han udkaarede til Redskaber for sine vise Hensigters Udførelse.

95 Denne store, skjønt unge Mand fremstod under Anarchiers Rædsler i Spidsen af Frankriges Hære, og under hans Anførelse gik Død og Seier foran de Franske Vaaben. Han blev elsket, han blev stor i Folkets og Hærens Øine; men ogsaa i samme Grad frygtelig for den af ond Samvittighed plagede Franske Regjering,
100 den man kaldte National Konvent.

Man ønskede og haabede denne Tappre dog engang død i mange blodige Kampe, det skjedes ikke; man vilde bragt ham paa Retterstedet, men torde ikke;

105 man sendte ham med en Hær til Afrikas Kyst, til Ægypten, at stride med Tyrker, Araber, Mamelukker, i hvilken Hensigt begriber man ikke, naar det ikke skulde være denne: at skille Frankrig ved denne store men for hiin vanvittige Regjering frygtelige Mand.

110 I flere Aar bevarede ogsaa her Forsynet ham under mange Farer til Hensigter som endog ikke ved ham vare udførte.

Uanmodet af Regjeringen, men desmere anmodet af Frankrigs sande Venner, vendte han tilbage til Frankrig, omstøbte Regjeringsformen, aabnede igjen
115 Templerne for Guds-Tilbederen, gav en ilde forstaaet Friheds Raserie et dødeligt Stød, skaffede Frankrig igjen indvortes Orden, Roe og Sikkerhed, og Retterstederne rygede ikke længer af uskyldigt Blod. Fra Frankrig udgik Tænkemaadens pestfulde Smitte til andre Europæ Lande; Frankrigs store Napoleon blev Legedom derimod. Efterhaanden begyndte den formastelige
120 frække Religionsspotters Røst at døves, og der synes (tillader at jeg bruger saa hellige ord i denne Mening) at man i Europa allerede haver udsovet Oplysningens og Frihedens støiende Ruus.

Men Europæ mægtigste Potentater vilde ikke opgive deres uretfærdige Paastand,
125 at ville krænke det Franske Folks saa naturlige Ret selv at vælge og ordne deres Regjeringsform. Det smertede deres Stolthed, at see sig selv og deres Undersaattere at være et Intet mod Frankrigs store Mænd. Stolende med hiine paa deres mange Tusinde og paa deres Vogne og Ryttere, fornyede de ofte Striden, og glemte, at der blandt dem selv, ja, blandt deres store Monarchiers
130 mangfoldige Millioner Undersaattere ikke var et eneste Hoved som Napoleons hoved.

Men ligesaa ofte drev han de mægtigste Hære ligesom Vinden bortdriver den tykke Skye så den ikke sees mere. Det var for ham ikkun otte Dages Værk, at
135 tilintetgjøre Hære af nogle hundrede Tusinde Stridbare. Efter faa Dages Kamp betraadde hans Hær hvergang de mægtigste Fyrsters Residentstæder; hvergang tilføiede han sine Fiender nye Skam, nye Tab, og hans Daad haver neppe sin Lige i hele Menneskeslægtens Historie.

140 Under al denne Krigens Bulder og anselige Elendigheder, som hjemsøgte alle Europæ Riger og Lande, var Nordens Tvillingrige det eneste som i en lang Række af Aar, under 7de Christians og vor elskede 6te Frederiks Styrelse nød

145 uavbrudt Fredens Lyksalighet, dog ikke uden mange Trudslers, og var længe en
Fristad for mange fortvivlende Flyktinge fra Sydens ulykkelige Egne.

Men et troløst og stændigt Overfald ødelagde paa grusom Maade Tvillingrigets
Hovedstad, berøvede det sit sikreste Værn: sin Flaade; dets Styrke blev adsplittet,
Freden forsvandt og der var ikke mere Tryghed og Sikkerhed i Rigerne egen
150 Styrke. Nu sluttede Kongen Forbund med Ruslands mægtige Keiser, og med
Frankrigs store Napoleon, og man skulle troet Staten frelst, og dens lidte
Forurettelser at blive hevnede.

Vel nød Rigerne enslags Sikkerhed paa Landet, men udarmedes aldeles under
155 denne forunderligste af alle Krige vi førte. Hvo skulle nu troet, at en
Davidsytrede Erfarenhed skulle i saa høi Grad blive Tvillingsrigets Erfarenhed:
at almindelige Mennesker ere Forfængelighed, at de Store ere Løgn, at de enten
ikke kunde eller ikke vilde hjælpe?

160 Nye Tildragelser indvævedes i Tingenes Kjæder for at frembringe hvad som
siden skeede, og fremstille os Menneskers Usselhed i en forhadet Stiftelse.
Napoleons Hær var trængt ind i Rusland, dette uhyre store Rige, som udgjør
næsten den 5te eller 6te Deel af vor Jords tørre Land; dets Hær var slagen af
Napoleon, og vovede ikke at see dens Aasyn.

165 Jordens mægtigste Monarch var enten for stolt at ingaae en billig Fred med
Napoleon, eller saa svag at han lod sig lede af andre Mørkhedens Væsener til en
ganske uhørt Gjerning: at sætte Moschow i Brand; denne Rigets gamle
Residens, Europæ største Stad, Samlingssted for Rigets største Familier,
170 Opholdssted for 400 Tusinde Mennesker, et Gjemme for Rigets betydeligste
Kostbarheder. En Gjerning, som øvet af Ruslands Fiende, ville blevet ham til
fortjent Afskye og Skjændsel opregnet i Verdens Aarbøger! Saa stort et Offer
bringes nu Lidenskaber, for at berøve Napoleons seierrige Hær mod Ruslands
haarde Vinter; saa uimodsigelige Beviis gav man de nærværende og tilkommende
175 Slægter: at man erkjendte, at hverken Ruslands Keiser eller hans Høvdinge
havde Hoved at bruge Ruslands uhyre Magt imod Napolens ulige mindre Stats-
Styrke.

Denne for alle Mennesker uventede og umenneskelige Handling, nødde
180 Napoleons i Kampen uovervindelige Hær at bukke under for Naturens mægtige
Kræfter og Elementer. Ved Tid og Kulde, ved Iis og Sne, ved Mangel og

Nøgenhed, ved Forfølgelse og Fangenskab, kom neppe den halve Deel af denne Skjønne Hær ud over Ruslands Grændser, og var paa Flugten berøvet sine
185 Hjelpemidler. -- Saa med all Mennerskets Storhed! Naar den har naaet sin Højde begynder den at dale!

Som hvislende Slange i sin Hule lurder paa sit Rov saa fremtrængte nu af Mørket allehaande Helvedes Kunstgreb, dem vore Fædre kaldte Niddingsværk; de
190 øvedes nu uden Sky, og hverken de større eller mindre Mægtige, saavel som de Smaae, skammede sig ved dem.

Troløshed, Forræderie, List og Rænker øvedes i Mangfoldighed, og hvad man ikke formaaede i ærlig Tvekamp med Vaabens Magt, ja endog med uhyre
195 Overmagt, det vilde man udrette ved disse Mørkhedens afskyelige Vaaben. Indgangne hellige Forbund, ja selv det der endog, som grundede sig paa Svogerskab og Faders saa naturlige Kjerlighed og Ømhed for elsket Datter, galdt ikke mer.

200 Man skammede sig ikke ved at forføre og lade sig føre Avindskjold mod eget Fødeland. Dette Alt var Europæ mægtigste Fyrsters og Stores Heltedaad imod Frankrig i næstafvigte Aar. Her var en glimrende Scene, hvori Sverrig fandt en sig værdig Rolle at spille med. Det var førhen for Sverrig et skjønt Skuespil at see Kjøbenhavn i Brand, det triumpherede ved at see vor Flaade i vore Fienders
205 Hænder at seile til England.

Jeg vil forbigaae her at nævne den af det Norske og Svenske Folk saa høyt elskede Prinds Christian, den man under Løfte om Sverrigs Krone lokkede fra Norge til Sverrig, men ved Forgift skienkede ham en Grav istæden for en Krone.
210 Vi maatte naturligvis gyse ved Tanken om det menneskelige Hiertes Budskap, dersom vi alle troe Rygter som sagde: at selv Sverrigs Regjering, selv Sverrigs Konge fra først af havde lagt Plan til denne afskyelige Handling. Men hvad kan ikke unskyldes, ja retfærdiggjøres ved Politiken?

215 Denne sig over Sædelærens og Retfærdighedens Bud hævende fiine Kunst, kaldte en Fransk Prinds til Sverrig at være der Kronprinds, i Haab derved at vinde Napoleons Gunst og derved sikre sine Hensigter.

Denne Prinds prøvede at erholde den Franske Keisers Samtykke: at Norge
220 skulde afstaaes til Sverrig, og han brugte hertil de for Frankrig meest smigrende

Bevæggrunde. Men høie Sjele seer med Foragt ned til Nedrigheder. Frankrigs store Helt tænkte for ædelt at han skulle svigte sin Allierede: Tvillingrigers Konge; han afviiste dette uværdige Forslag. Nu blev Sverrig nødt til i Stilhed og
225 Skjul dækket af Fredens Maske at spille Troløshed mot Tvillingriget. -- Men neppe syntes Krigslysten at begynde forrige Aar at smile mindre blidt til Frankrigs store Napoleon, førend Sverrig aabenbar begjerede de største Magters Samtykke, og (hvo skulde troet det?) erholdt det ogsaa: at Kongeriget Norge skulde afstaaes til Sverrig. Selv Ruslands mægtige Keiser, som ved Tvillingrigets
230 skændige Overfald lovede dets Konge: ei at nedlægge Sverdet, førend Tvillingrigets Forurettelser vare hevnede, selv han gav sit Samtykke til denne lige saa ublue som uretfærdige Plan. --

Et mageløst Uaar, som syntes at true Norge i høieste Grad med Hungersnød,
235 ansaa Sverrig som et lykkeligt Middel til at fremme sin Plan; det gjorde derfor hvad det kunde, for ved Hunger og dens Skrekkelige Følgesvende, enten at friste Norges Indvaanere til Frafald fra Tvillingrigets Krone, og lokke dem at underkaste sig Sverrigs, eller saaledes ved Hunger at udmatte og afkræfte dem, at de ikke kunde hæve gamle tunge Sværd imot Voldsmænd.

240 Formaaede nu ikke Hunger, heller ikke søde og lokkende Ord, at rokke Nordmænds gamle Troskab og Hengivenhed for Konge og Fædreland, saa skulde Danmark med ulige Overmagt tvinges til at afstaa Norge til Sverrig. Dette skeede; og Kong Fredrik den Siettes aabne Brev desangaaende giver os
245 herom den fuldeste Vished; det lyder saaledes:

Her blev Kong Frederich den 6tes aabne Brev af 18de Januar 1814 og Høisammes Afkjedsskrivelse til det Norske Folk af samme Dato oplæste, hvorpaa Talen saaledes blev fortsat:

250 Saa aldeles utænkt, Elskelige! har de sidste 40 Aars Begivenheder, Menneskers Lidenskaber og Hensigter udviklet deres Gang. Saaledes søger Sverrigs Kronprinds at befæste sin tilkommende Throne, at udvide sitt forventende Rige, ved at føre Vaaben mod sit eget Fødeland, ved den skjendigste Troløshed
255 mod Frankrigs store Keiser, som ophøiede ham i Fyrstestand og aabnede ham Veien til Sverrigs Krone; ved forenede mægtige Fyrsters uretfærdige Voldsomhed mot Tvillingriget, ved de nedrigste og umenneskeligste Kunstgreb.

Det smerter, i høieste Maade smerter det Kongen, det Danske og Norske Folk,
at see en paa 5te Aarhundrede varende lykkelig Forening mellem Rigerne paa en
for Konge og Folk saa fornærmende, saa skjændig Maade opløst.

265 Men midt under vor brændende Harme og de mørkeste Udsigter, øiner vi i
Haabet det behageligste Syn; tryllende Toner fryde vort Øre og midt i vor Sorg
møde vi i Dag i dette Herrens Tempel mere glade end bedrøvede.

Vore gamle ærlige, tapre Forfædres Daad er endnu ikke, efter mange
270 Aarhundreder, glemt paa Jorden; endnu opbevares i Verdens Aarbøger og paa
mosbegroet Steen, i vårt eget og fjerne Lande, Mindesmærker af deres Heltedaa
hvis Erindring vil erobre Verdens Varighed. Endnu erindres det at man i de
ældre christelige Menigheder i Europa blandt flere Folk i deres Litanie sang og
bad: a furore Normannorum libera nos! Det er: Fra Normannernes Vrede frie
275 oss, kjere Herre Gud!

I flere fremmede Lande siger man i denne Tid, i Anledning af hvad der er
vederfaret vort Fædreneland: Sønner af saadanne Fædre kan ikke underkaste sig
Sverrig, de kan ikke taale og tie til saadanne krænkende Forurettelser, de kan
280 ikke bære saa vanærende Lænker. -- Ja selv Sverrig indseer og føler dette; thi dette
er ders Betingelse i Fredstractaten med Danmark: at Pommern og Rügen først
da skal overleveres til Kongen av Danmark, naar Norges Festninger ere blevne
besatte med Svensk Krigsmagt, og som en Følge deraf: Nationen tillige berøvet
sit Forsvar og sine Vaaben.

285 Men hvad vilde det hjælpe oss, at vi nedstammede fra saa høi en Byrd, som den,
vore ædle og tappre Fædre gav os, dersom ikke deres Aand ogsaa hvilede paa os?
Deres Bedrivter ville ellers være oss ikkun til Bebreydelse og Skiendsel, og Fædres
Afkoms være Fædres Vanære og Gremmelse. Nei! Brødre! dette er det behagelige
290 Syn, de tryllende Toner, som glæder og fryder enhver Kongeriget Norges ærlige
Ven: paa Fjeld og Dal og Strand, fra Lindesnæs til Nordkap, fra Statshuk til
Kjølens Fjelde, paa Land og paa Hav, fremstod ufremæsket ikkun een Mening,
een Beslutning, eet Sprog, det er dette: vi vil ikke underskaste os Sverrigs
Regjering, vi vil ikke bære saa vanærende Lænker, som de List, Troløshed, Vold
295 og Uretferdighed vil paatvinge os! Aldrig bukkede Nordmænd under for
fremmed Aag, aldrig fandt Norges Fiender roligt Lye inden Norges Grændser,
dette skal heller ikke skjee nu!

300 Tænkende Fader udholder ikke ved Synet af den i sin Vugge uskyldig smilende
Søn den Tanke: Du skal maaske engang paa Svensk Viis, under Svensk Fane, for
fremmed Gud stride i fremmed Land, og her opgive din Aande som den, hvis
Liv gjaldt intet!

305 Vi seer med Vished forud, at Norges Foreening med Sverrig vil foraarsage
bestandig Misfornøielse, blive en bestandig Sød til bitter Krænkelse for enhver
ærekiær Norges Søn, som veed hva Nordmænd engang vare og hvad de
fremdeles kan og bør være; at Graderne og Maaden hvorpaa Rigets gamle
ærværdige og hellige Rettigheder vil blive krænkedes, bliver mangfoldige, at
310 fremmede Magthavere ville tære Landets Fedme, at uhørte Sukke og beeklager
vil udstønnes fra Strand til Fjæld, at et Folk, som hidindtil var ligesaa uvant at
bære, som det følte Kraft og Kald til at bortfjerne fremmed Aag; at Utaalmod og
Forbitrelse tidlig eller sildig vil udbryde i fortvivlet Opstand og Blodsudgydelse.
Bedst derfor strax med fortjent Harme og Foragt at tillintetgjøre saadan
315 Forening, og at qvæle i Fødselen det stinkende Foster, som den afskyelige
mangenævnedes Moder: Avind, Herskesyge, List, Underfundighed, Troløshed,
Uretfærdighed, Grusomhed og Vold staaer ferdig at føde, at ikke ulykkelig
Efterslægt skal bande den nærværende som ved Uvirksomhed og Feighed tillod
Norges Frihed og gamle Hæder at krænkes.

320 Det er Høies og Laves, Gamles og Unges eenstemmige Sprog: aldrig formaaede
Fiendehaand at rane Norges Krone og paasætte den sit Hoved; det bør ikke, det
skal heller ikke skee nu, saafremt den Allmægtiges Haand ikke mindre nu end før
er mægtig at lægge Kraft i Nordmænds Arm, og lader Seier følge deres Sverd!
325 Kan vi ikke forhindre, at Vold adskiller elsket Konge og elsket Folk, og
overhugger det Broderbaand som knyttede Danmarks og Norges Sønner til
hinanden: Norges Krone vil vi redde med vort Sverd og vort Blod, at den ikke
første Gang skal besmittes af Voldsmands Haand, ikke vanæres ved at paasættes
fremmed Hoved; vi vil da overrække den vor elskede Prinds Christian Frederik,
330 denne dens Odelsbaarnes Hoved skal den pryde!

Dette ere de tryllende Toner, det Nordmænd hædrende og oplivende Sprog,
som i de senere Uger gjenlød og gjenlyder fra Fjeld til Fjeld, som er kommen til
vor naadigste Prindses Øren, dette har bevæget ham at fyldestgjøre Normænds
335 Ønsker, derfor tiltaler han os og det ganske Norske Folk saaledes:

Her blev Regentens aabne Brev af 19de Februar d.A, og Høisammes

Kundtgjørelse af samme Dato oplæste hvorpaa Talen saaledes blev fortsat:

340

Den Tordenskye, som nu i mere end 20 år har buldret over Europas Horisont, hvis Lyn har slaaget flere Hundrede Tusinde Mennesker til Jorden, afpresset Veeklager og Taarer uden Tal, frembragt Enker og Faderløse i Mangfoldighed, og anrettet Ødeleggelse uden Maade, den synes nu at udbrede sig over vor
345 Himmel, og truer mellem vore Fjelde at udstøde det sidste Skrald. Kongeriget Norges gamle frygtelige Løve er vaagnet, synes opvaagnet til Vrede; den fremkaldes nu høitidelig fra sine Gjemsler efter lang hvile, at dens meget beundrende Billede paa Fjeld og i Dal, paa Strand og paa Hav skal vaje over kæmpende Normænds Hoveder, og minde dem om deres Pligt: som værdige
350 Sønner af ædle og berømte Fædre, at være i Heltedaad og Kraft, i Ædelmod og Ærlighed, i Strid, i Fare, i Død, blandt Jordens Folk, hvad den vældige, uforfærdede, trofaste og høimodige Løve er blandt Dyrene.

355

Det er farligt Arbeide at paalægge Løven Lænker, de Lænker maatte være stærke hun ikke skulle bryde. Men ligesaa farligt Arbeide maa og bør og vil der blive at paalægge Normænd, som strider under hendes Billede, Lænker, og stærke maatte disse Lænker være naar de ikke for Utaalmod og Vrede engang maatte briste, saafremt Nationen ikke nu er ganske andet enn den var før.

360

For at knytte det Norske Broderbaand end stærkere, for desmere at befæste Fædrenelskjerlighed, Eendragtighed og indbyrdes Tillid, opfordres vi nu ved det helligste af alle Løvter, ved Eedens hellige Forpligtelser, at forbinde os til at bevise og forsvare vor Norges Selvstændighed, og at vove Liv og Blod for dette vort elskede Fædreneland. Ingen iblandt oss aflægger denne Eed, jeg veed
365 det, ingen aflægger den av blot Lydighed mot Regentens Opfordring, men af eget Hjertes Tilbøielighed med Redebonhed og Villighed. Som en behagelig og ønsket Leilighed, at følge sin indvortes Aands Drift og Lyst som Normand, vil denne Opfordring ansees af enhver blandt os.

370

Med Glæde haver jeg alt længe siden af mange i denne elskede Menighed sporet Udbrud af denne Norske Fædrenels Aand, bør derfor ikke tvivle at jo denne Aand ogsaa nu besjæler enhver blandt os.

375

Overtalelse til at aflægge Eedens hellige Pagt er altsaa overflødig, den ville fornærme Eder.

Mere nødvendigt anseer jeg det at gjøre Eder opmærksomme paa det meget
Betydende, hvortil Eedens Forpligtelse forbinder os, at vi ikke tankeløse og uden
380 Overlæg skulle sværge, at ikke Eedens hensigt og Nytte skulle være spildt, og
Menneskers Samvittighed bebyrdes med ny Brøde. --

Betænker Brødre! det er ikke Børneleeg hvortil Norges Sønner i denne Tid ved
Eed forpligte sig. Sverigs Hær er næsten dobbelt saa stor som Norges; skjøndt
385 liden mot andre mægtige Staters Hære, haver den dog længe været i Besidelse af
Hæder og Agtelse for Tapperhed og Mod fremfor langt større Hære i Europa.
Det er at formode, at Sverrigs Kronprinds vil staae i Spidsen for denne hær som
dens Befalende; en Mand hvis Krigs Talenter ere uddannede iblandt den store
Napoleons strid og seiervante Krigere; blandt dem glimrede hans Talenter til
390 Krigen; ved Heltens Fortienester ophøvedes han der i Fyrstestand. Det er ikke
Drængeværk Nordmænd her forpligter sig til; Norges Fiender afviises ikke med
Ord: Norges Selvstændighed hævdes ikke ved Trudslar. Hertil utfordres Daad,
mandig heltedmodig Daad, Løvedmod i mandigt Hjerte; det vil koste Blod at
fordrive de Lænker, som bydes os, til den Mørkhedens Bolig, hvor de bleve
395 smedede. Her Kræves een Aand, mandig, uforfærdet Fædrelandsaand;
uegennyttig Aand, som opofrer alt, ja Livet selv for Fædrelandet.

Der udkrævedes Standhaftighed at utholde Møie, Besværligheder og Farer;
Taalmodighed udfordres at bære de med Krigen forbundne Lidelser af
400 allehaande Slags. Det er ei alene paa blodig Kampplads hvor Befalendes Raab,
Stidsmænds Støten, Vaabens Brag, Saaredes Jammerskrig, Kanoners Torden
slingre i Luften, ryster Jorden, og hvor Krudets Ild gjennem Støv og Røg lyner
Død; det er ei blot her, at Norsk Mod nu sandsynlig vil prøves.

405 Det er ei blot her, hvor falden Stridsmand vaander sig i sit eget Blod, at
Menneskets Lidelser ere stegne til det høieste, og hvor Taalmodigheden skal lyse
i himmelsk Glands. Paa mange Maader, i forskjellige Grader vil maaske vort
Mod, vor Standhaftighed, vor Troskab og Hengivenhed for Norge og Norske
Brødre prøves. Maaske andre endnu mægtigere Fristelser, maaske Sinds
410 Bekymringer, Hjertets Kummer og Saar, langt smerteligere end hine Lidelser og
Døden selv skal ramme en og anden af os i denne truende Fædrelandets
Kamp.

Dette Alt maa dog ikke afskrække os fra vort ædle Forsæt ved Eedens hellige
415 Forpligtelser at opofre os selv, vort Gods, vor Rolighed, vort Liv til vort elskede

Norges Redning. Nei, Brødre! forferdes ikke! Vi veed i dette som i alt andet ikke hvad som skjee skal; men dette veed vi: det er Rætfærdighedens Sag vi vil hævde; de Rettigheder Gud gav os saavel som andre Jordens Folk, dem ville vi forsvare;
420 Norges Frihed og Sælvstændighed ville vi forsvare mod Voldsmænd som vil berøve os dem. Igjennem Bevidsheden om vor retfærdige Sag, vil Gud den Almægtige tilvinke os sit naadige Velbehag, naar vi herudi blive ham og vor Eed troe, og han vil gaae foran for os med Styrke og Seier.

425 Skal Kampens Vei end blive tung at vandre paa, skal end hvert trin derpaa udfordre Mod, Kraft, Anstrængelse og Blod, saa vider dog: jo haardere Kampen var, jo skjønnere bliver Seierspalmen. Forsager ikke, Brødre, Naar Herren vil beskytte retfærdig Sag, haver han Midler uden Ende at frelse et Folk som er hans Frelse værd. Paa den samme Grund hvor han fordum lod fremstaae
430 Tambeskielvere og Tordenskjolder, paa den samme Norges haarde stenige Grund formaaer han endnu at lade fremstaae Mænd af Aand og uovervindelig Mod, som i Spidsen for sine Norske Brødre kan værne om Norges Rettighed og Sikkerhed, og bekrandse Nordmænds Navn med nye og uvisnelig Hæder.

435 Men, Brødre, forlanger ikke at Herren skal gjøre Under til vor Redning! I dette vigtige Værk, som i alt andet, maae vi opfylde fra vores Side de Forpligtelser, de saa naturlige Betingelser, uden hvilke vi aldri rolige kan henstille vort Fædrenelands Sag i Almagts Haand, og trøstelig haabe at naae Seierens Hæder og Fredens Velsignelser. Hvo der ikke saaer, hvor kan han vente at høste?

440 Nei, Brødre! planter, befæster ei alene ægte varm Fædrenelskjerlighed i Eders Barm, men forskjønner, helliger denne første Borgerdyd ved Christendommens hellige Grundsetninger! Altid var Norges Grund og dens klippefulde Kyst en ypperlig Plante, Skjold for mandigt Mod, hærdet Kraft, og sand Hengivenhed
445 for Fædrenelandet. Den være det fremdeles ogsaa nu! Vel yder dine Fjelde dig, Kystboer, ikke Sydlandets Druesaft og velsmagende Frugter; vel synes dig de bragende Brændinger hist ude ofte at være Dødens Værksteder, blandt hvilke du skal søge dit Ophold; Dødens kulde sporedes maaske i dit Inderste, naar nu ved at nedglide i Bølgens Dal syntes at nedfare til Afgrunden, eller naar du hævedes
450 op på dens Ryg, for at gjennembryde dens fraadende Top, og var færdig at opsluges og synke.

Du prøvede ofte Besværligheder, og maatte ei sjelden med en Peder bekiende: vi arbeidede den gandske Nat og fik intet. Men i det du saaledes erfarede, at

Menneskers Liv her på Jorden ofte er Vei igjennem Møie og Fare, saa erfarede du ligesaa ofte, at det er Vei igjennem Glæde og Fryd. Mange Velsignelser nedflød til dig fra disse Fjelde, til Klæde, Føde, Glæde, ofte saae du den Morgensoel, som forgyldte Fjeldenes Toppe langt borte fra dig, at udbrede
460 Majestætisk Pragt rundt omkring dig over det skinnende Hav, og med en glad Sjel gleeed du hen over de blide Bølger til elsket Land, beladet rigeligt med havets Velsignelser, som rundelig erstattede dig, hvad dit Norge ikke havde i sit eget Skjød. Du føler da, at Naturens Skaber ikke haver forglemt vort Norge, vor Kyst mere end andre Lande, og hans Godhed og Herlighed er utbredet over al
465 Jorden.

Saaledes udrustet med en i Fare hårdet Sjal og i Besværlighed styrket Kraft, vil du ikke ombytte Norge og de Glæder det byder dig, med Sydens mildere Egne og Riælnere Levemaade. Men skal denne for Nordmænds Hjerter saa naturlige
470 Plante for Fædrenelandskjerlighed ikke qvæles eller bære ufudkomne Frugter, saa udrydder det Ukrud som vil qvæle den. Egennytte, lav Vindesyge, Prangeraand være forjagede af ethvert det Hjerter, som vil tilegne sig det høie Navn: Fædrenelandets ægte Ven, ærlig Nordmand. Ingen leve, virke for sig selv alene! alle leve, virke for det Norske Brodersamfund, for dets Hæder og Lykke!
475 Dets Hæder og Lykke være alle Nordmænds Hæder og Lykke. Ethvert Offer det fordrer, ja Livet selv, lad det ydes villigen! Det er ikkun rætmæssig Gjengjeld til det Samfund, hvori vi fik vor Tilværelse, hvori vi nød og vil nyde alle Alderes Glæder.

480 Vi fordre ogsaa saadant Offer af Dig, Du som er vant med roligt Hjerter gennem brusende Bølger at see Himmel og Soel. Det bør være let for Dig, gennem Krigens Besværligheder og Farer med oplivende Haab at øine ønsket Frugt, og stræbe fremad til Fredens lystelige Havn.

485 Dog! dette være ikke enkelt Mands Daad alene, det gandske Samfunds Lemmer være forenede til dette Øiemed, alle som Lemmer paa det samme Stats-Legeme.

Intet bør adsplitte den Eendragtighed, hvormed vi alle med forenet Kraft bør virke til eet og det samme Maal: intet bevæge den ene til at arbeide den anden
490 imod. Kan intet formaae Uvenner at række hinanden Broderhaand som Pant paa forsonede Hjerter, i Norges Sag maae dog all privat Fornærmelse og Bitterhed være glemt, i dette ømme Anliggende maae dog Uvenner være Venner, ellers vil det skjæe: at et Rige som bliver ueens med sig selv bliver øde.

Jo mere Mand med Mand, Kraft med Kraft, ved Eendrægtighed og ædelt Fædrenelandssind ere knyttede til hinanden, til desstørre Vælde vil ogsaa Rigets Kraft stige, og Fiendens Magt nu som før ikke formaae at berøve vort Norge dets dyrebareste Klenodie: dets Frihed og Selvstændighed. --

Men denne Fædrenelandskjerlighed, denne Eendrægtighed, som skaber urokkeligt Mod, utrættelig Kraft, og skal vække den faste Beslutning hos os: at bringe Norge de dyreste Offer, de bør ei alene pryde os nu, naar vi begynde dette vigtige Værk, til vores og Efterslægtens Hæder og Savn; de maa blive bestandige, de maa aldrig aftage, men tvertimod ved hver mødende Vanskelighed vinde i Styrke og tiltage i forskønnet Glands. Norges Sønner som boe mellem disse Fielde, bør ikke besmitte sig ved et blødagtigt og vaklende Væsen, ikke være tilfreds med en god Villie uden Kraft og Stadighed at utføre den.

Nei! Skal Enden være som Begyndelsen, ja skal Enden ikke være mindre, men endog overgaae Begyndelsen af dette Værk; Standhaftighed i Beslutning og Daad, urokkeligt Mod, utrættelig Kraft maa da fremlyse af Klippens Søn som hans eiendommelige Arv. Som disse Fielde blaue Tinder stode urokkelige fra Tid til Tid, og bar Uveirets og Stormvindens kolde Skyer paa deres stærke Skuldre for, som en Hær, at værne for omliggende Dale og Grænde i Norges haarde Klima; saa stode Fædrene urokkelig, uforferdede, standhaftige indtil Døden, naar det galdt at værne for Norges Frihed, Selvstændighed og Hæder. Saa bør vi som Sønner av saadanne Fædre ogsaa handle, saafremt vi vil tage Deel i deres Hæder, og bære deres Navn; saa bør vi, saa vil vi ogsaa handle under det Uveir som truer vort Norge, under den Kamp som synes at bydes os.

Lader oss derfor som Brødre, som Normand med freidigt Mot og i Tillid til Seierens Gud her i Dag gjøre det første Skridt til denne Rætfærdighedens og Ærens sandsynlig forestaaende Kamp! Lader oss gjøre dette med ærligt nordiske Hjerte, med mandigt Forsæt, og med en Aand, hvorved de i deres Gravhøie omkring os hvilende Norges gamle Forsvarere, som forskaffede de Nordmænds Navn udødelig Hæder, kan fryde sig ved: at Nors gamle Rige er gaaet i Arv til Sønner, som ikke beskiæmme ædle Fædres høie Navn. Men for alle Ting lader oss gjøre dette Skridt med et Sind, med en Beslutning, med en Aand som behager ham, der er Hjerternes Randsager og Tankernes Dommer!

Enhver efter vore Love til Eeds Aflæggelse kvalifiserede Mand i denne
535 Forsamling ville derfor nu aflægge den af Nordmænd i denne Tid krævede
hellige eed. Enhver saadan blandt os ville derfor nu med opløftede Fingre, paa
dette Spørgsmaal; Sværge I at hævde Norges Selvstændighed, og at vove Liv og
Blod for det elskede Fædreland? svare tillige med mig: Det sværge vi, saa sandt
hjælpe os Gud og hans hellige Ord!

540

Tænker, ønsker, beder i Ederes Hjerter denne Sang til den Høieste:

For dig, som skuer fiern og nær,
Alvidende! vi stande her,
545 det frie Norges Sønner.
Du hørte Eedens høie Ord,
Du saae vort Hierte da vi svoer,
Du straffer og du lønner.
Styrk Du hver Mand,
550 til at stride, virke lide,
Ufortrøden,
Dig og Norge troe til Døden.

Da jeg havde afsiunget dette Vers, ble sidste Strophe tre Gange gjentaget af
555 Menigheden, hvorpaa handlingen sluttedes med dette Ønske:

Den almægtige høre vor Bøn. Amen! Amen!

[Derpaa begyndte Sangen for Prædiken]

560

Kilde

Tale, holdet for Eedens Aflæggelse af Ulfsteens og Hareids Menighed i Bergens Stift, fra Alteret i Hareids
Anner-Kirke, paa den af Regentskabets i Kongeriget Norge befalede Bededag. Egseth 1814.

Emner

565 1814, Christian Frederik, Hilsningstale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/kongeriget-norges-gamle-frygtelige-love-er-vaagnet>

570